

УДК 021.6:004.63:002.1:004.75:004.451

Наталія Вітушко,

заввідділу технологій електронної обробки інформації НІОБ НБУВ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЗАМОВЛЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕТАПУ ПІДГОТОВКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ

У роботі розглядаються питання ефективності співпраці органів державної влади та бібліотечних аналітичних структур, особливості організації початкового етапу процесу підготовки бібліотечного інформаційно-аналітичного дослідження – етапу визначення його мети й підготовки інформаційної бази з використанням джерел електронного інформаційного простору (на прикладі практики СІАЗ і Національної юридичної бібліотеки НБУВ).

Ключові слова: бібліотека, інформаційно-аналітичне дослідження, інформаційна база, тематичний запит, інформація, джерело інформації, критерії інформації.

У сучасному суспільстві успіх діяльності будь-якого його суб'єкта (органів державної влади, політичних партій, наукових установ, громадських організацій) тісно пов'язаний з прийняттям та реалізацією своєчасних управлінських рішень, з глибоким інформаційно-аналітичним дослідженням проблем, з яких приймаються рішення. Від якості та оперативності такої роботи залежить ефективність життєдіяльності суспільства, яке, на думку науковців, дедалі більше усвідомлює необхідність існування соціальних інформаційних центрів для концентрування, структурування й підготовки до використання інформації.

У ролі таких центрів дослідники сучасних інформаційних процесів бачать бібліотечні установи. Зокрема, важливе місце в теоретичному осмисленні питань, пов'язаних з розкриттям технології бібліотечного інформаційно-аналітичного виробництва, мають праці В. Горового, І. Давидової, М. Дворкіної, Я. Шрайберга. Предметом спеціальних досліджень науковців у різні роки були окремі аспекти проблеми інформаційно-аналітичного обслуговування органів державної влади як одного з важливих напрямів обслуговування користувачів бібліотеки. Цю тему активно розробляли Т. Гранчак, Т. Добко.

На думку науковців, в основі інформаційно-аналітичного дослідження лежить інформаційний факт, що є результатом відображення в інформації реальної події. Головною ж метою аналізу того або іншого явища або події є не лише розкладання цілого факту на окремі елементи, а і формування найбільш повного й точного уявлення про предмет дослідження шляхом виявлення логічних, структурних та ієрархічних зв'язків між ними.

Разом з тим обсяги сучасного інформаційного простору, рівень його наповнюваності, швидкі темпи зростання не дають користувачам (зокрема, управлінським структурам) провести дослідження так швидко і якісно, як цього вимагає сьогодення. Причини полягають у відсутності професійних навичок роботи з інформацією⁸, необхідного для такого дослідження часу, кваліфікованої команди інформаційних фахівців, вільного доступу до різнопланових джерел інформації.

За таких умов, як зазначає В. Горovий, поступово зростає роль бібліотек як центрів зосередження, опрацювання й підготовки для суспільного використання основних потоків інформації [5, с. 127]. Зростає роль бібліотечних інформаційно-аналітичних служб (таких як СІАЗ і НЮБ НБУВ), одним із завдань яких є створення тематичних структурованих баз даних, на основі яких систематизуються наявні знання та створюються нові у вигляді інформаційно-аналітичного продукту.

Діяльність цих служб полягає у відборі, обробці й аналізі інформації за тематичним запитом, розробці на його базі узагальненого аналітичного дослідження, яке пояснює те, що відбувається або вже відбулося, прогнозує розвиток тих або інших подій і процесів⁹.

Слід зазначити, що діяльність бібліотечного інформаційно-аналітичного підрозділу сьогодні сприймається органами влади вже не як робота архіву або іншого сховища інформації, а як робота інформаційного партнера, напрацювання якого дають змогу вчасно побачити нагальні суспільні проблеми й шляхи їх вирішення. Як засіб зворотного зв'язку при реалізації прийнятих рішень у практичній діяльності, при вивченні суспільної реакції на певні дії [3, с. 242]. При цьому розширюється саме розуміння суті аналітичної та експертної роботи в бібліотеці, як цього вимагають сьогоднішні реалії, пов'язані з необхідністю введення

⁸ Мається на увазі не внутрішньовідомча, а зовнішня інформація.

⁹ Дослідники дають різні визначення поняття аналітичного дослідження, але узагальнено це – сукупність спрямованих на певні події й процеси розумових операцій, виконання яких у заданій послідовності приводить до виникнення в дослідника відповідних оцінок, версій, прогнозів, пропозицій.

в суспільний обіг потрібного для подальшого розвитку знання, виконання вимог Закону України «Про інформацію» [1].

Основним призначенням інформаційно-аналітичного дослідження на замовлення органів державної влади є заповнення пробілів в інформаційному забезпеченні процесу прийняття рішень на державному рівні. При цьому вирішуються такі ключові завдання:

- виявлення і прогнозування шляхів розвитку проблемних ситуацій;
- вивчення поточної ситуації з певної проблеми з метою визначення причин й умов, що сприяють її появи;
- аналіз правових актів, що стосуються певної проблеми;
- моніторинг подій або рішень, які могли стати причиною виникнення проблеми, що досліджується;
- підготовка рекомендацій з її вирішення, оцінка наслідків прийняття певних рішень.

Як показує досвід роботи СІАЗ і НЮБ НБУВ, робота над інформаційно-аналітичним дослідженням має декілька етапів:

1. Визначення його мети, підготовка інформаційної бази.
2. Вивчення розвитку тематичних подій у суспільстві, виокремлення найбільш важливих тенденцій, які при подальшому розвитку можуть вплинути на суспільно-політичне й соціально-економічне життя країни; визначення загальної структури аналітичного документа.
3. Підготовка основного тексту; підсумкових висновків і прогнозів.

У цій роботі автор пропонує розглянути особливості організації першого етапу (визначення мети дослідження і підготовка інформаційної бази), від результативності якого багато в чому залежить ефективність усіх наступних етапів. Лише за умови його правильної організації дослідження набуває характеру високої якості.

Перш ніж організувати роботу групи співробітників з пошуку і відбору інформації, необхідно узгодити з аналітиками й чітко окреслити мету дослідження. Відповідно до теорії відомого американського інженера й математика К. Шеннона, інформація – це не будь-які відомості, а ті, які повністю знімають або зменшують існуючу до їх одержання невизначеність [7].

Чітко поставлена мета та орієнтація на неї співробітників на всіх етапах пошуку дає змогу ефективно й повно використати всі інформаційні можливості НБУВ, електронного інформаційного простору; має винятково важливе значення для гарантування якості аналізу. Отже, необхідно, щоб співробітники орієнтувалися в таких питаннях:

- мета підготовки дослідження;

- напрями проблеми, які обов'язково мають бути висвітлені, ступінь їх деталізації;
- типи необхідних для пошуку джерел дослідження;
- спрямованість інформації;
- час, яким обмежується дослідження;
- форма підсумкового документа та його плановий обсяг.

Наступним кроком першого етапу підготовки інформаційно-аналітичного дослідження є створення інформаційної бази – процес пошуку, відбору й обробки інформації з урахуванням вимог замовника. Цей процес охоплює ряд послідовних дій, під час кожної з яких інформація, представлена на початковому етапі в джерелах у вигляді мозаїчного неструктурованого інформаційного матеріалу (фактів, цифр, відомостей), перетворюється на інформаційну базу – основу майбутнього дослідження.

Етап підготовки інформаційної бази складається з моніторингу інформаційного простору за заданими параметрами (з використанням пошукових систем Інтернету, вузькотематичних сайтів, бібліотечних каталогів), пошуку інформації з поглибленням в архів ресурсу (сайти, журнали, газети, монографічна література), перевірки її якісних характеристик, обробки з метою створення інформаційного середовища для правильної оцінки досліджуваних фактів, подій і явищ.

Напрацьовуючи інформаційну базу, слід враховувати, що інформаційно-аналітичне дослідження на замовлення органів влади має бути оперативним і якнайповніше задовольнити потреби замовників у якісній інформації. Оперативність же є одним з головних критеріїв його оцінки. Тому реалізація процесу пошуку вимагає якісного технічного забезпечення, організації доступу в режимі реального часу до відкритих інформаційних джерел з метою розширення масштабу обробки інформаційних потоків.

Параметри моніторингу визначаються з урахуванням:

- рівня складності певної проблеми;
- її структури, з виділенням конкретних напрямів для аналізу (на вимогу замовника або якщо цього потребує мета дослідження);
- наявності суміжних проблем.

Якщо дослідження матиме вузькотематичний характер, метою пошуку буде фактологічна інформація, інформація про особливості певного процесу чи явища.

Якщо метою є масштабне (за часом або складністю) питання, пошук матиме більш розгалужений характер. У цьому випадку можливість

підвищення ефективності роботи групи з пошуку дає його розподіл на декілька етапів з окремими завданнями для кожного з них. Зокрема, пошук архівної інформації відбувається з урахуванням процесів, які могли сприяти її старінню, а пошук інформації із законотворчих процесів насамперед має бути орієнтованим на матеріали щодо світового і вітчизняного досвіду з досліджуваного питання правових структур (практика), оцінок експертів і представників наукового середовища (теорія).

Після визначення напрямів пошуку й окреслення завдання щодо кожного з окремих напрямів відбувається відбір інформації, кожна одиниця якої проходить ряд перевірок (ідеться про її якісні характеристики).

На думку дослідників, для ефективного управління, яке полягає в здійсненні цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт, що, у свою чергу, передбачає збирання, передачу, обробку й накопичення необхідної інформації, прийняття і реалізацію відповідних рішень, а також контроль за виконанням цих рішень, надзвичайно важливе значення має ряд якісних характеристик інформації, а саме: її точність, вірогідність, повнота, коректність й оперативність [5, с. 5].

Точність інформації визначається припустимим рівнем її викривлення, що визначається як інтелектуальною можливістю автора чітко окреслити проблему, так і правильно обраним напрямом пошуку; вірогідність – властивістю інформації відображати реально існуючі об'єкти з необхідною точністю; повнота інформації – її властивістю містити в собі необхідний для прийняття правильного рішення обсяг знань; коректність – однозначним сприйняттям її всіма споживачами; оперативність – її актуальністю.

Розглянемо більш докладно одну з найважливіших, як показує практика СІАЗ і НЮБ НБУВ, якісних характеристик інформації – вірогідність.

Про високий рівень вірогідності інформації¹⁰ можна говорити лише тоді, коли її автори (журналісти, експерти, науковці) чітко відстежують шлях надходження первинної інформації з метою недопущення її перекручування. Останнє відбувається внаслідок нашарування на неї під час передруку з першоджерела додаткових інформаційних блоків, що містять так звану авторську інтерпретацію.

Авторська інтерпретація полягає в тому, що автор може:

- піддати певний факт власному осмисленню;

¹⁰ Необхідно пам'ятати, що в одній публікації можуть міститися різні відомості – від безсумнівних фактів до упереджених висновків.

– поділитися особистими враженнями від певної події або процесу чи явища;

– висловити своє емоційне ставлення і спрогнозувати власне бачення можливого розвитку подій.

Втрачається справжнє значення інформації і під час випадкового або навмисного виривання її з контексту.

Американські дослідники Е. Денніс та Дж. Меррілл визначають журналістську об'єктивність як математичну точність у висвітленні новин, яка виключає емоції і відділяє факти від думок. На жаль, у багатьох джерелах спостерігається підміна факту¹¹ власним трактуванням події. Хоча слід віддати належне інформаційним агенціям, авторитетним друкованим й електронним ЗМІ, які ретельно бережуть свій рейтинг, а тому досить уважено й неупереджено повідомляють про поточні події.

Щоб переконатися у вірогідності інформації, використовують її зовнішній і внутрішній аналіз: зовнішній – вивчення обставин її виникнення, внутрішній – вивчення її змісту. Співробітники, які працюють над формуванням інформаційної бази, мають оцінити спосіб отримання інформації джерелом, яке її поширює (самостійно, з іншого постійного джерела – рейтингового або ні у середовищі дослідників, з конфіденційного джерела – постійного або випадкового тощо) і визначити:

- що в ній аналізується – факти, думки або емоції;
- авторитетність джерел, якими користувався автор інформації;
- наміри, якими керувався автор інформації, публікуючи її;
- наміри фахівців чи експертів (упереджені чи ні), які коментують інформацію (якщо такі є).

Необхідно враховувати можливість появи в джерелах навмисної дезінформації або ненавмисно спотвореної інформації. Такі матеріали призводять до появи в інформаційній базі розбіжностей, які вказують на її неповний характер і потребують додаткової інформації з джерел, що апріорі подають лише достовірні факти (зокрема, офіційні сайти органів державної влади).

Найменша фактична неточність може дезінформувати замовників інформаційно-аналітичного дослідження, що завдасть шкоди репутації авторів дослідження.

Окремо слід сказати про авторські статті в Інтернеті. Враховуючи той факт, що будь-яка публікація у віртуальному середовищі може легко

¹¹ Або «напіввідміна», коли чітко поданій інформації надається «жовта» назва з метою збільшення кількості її читачів.

бути як опублікована, так і знята з веб-сторінки, а підписана публікація психологічно викликає більше довіри (а отже, може бути дезінформацією на замовлення), авторську статтю слід перевірити з використанням таких критеріїв: чи є автор співробітником відомої установи або навчального закладу; чи існують у реальності подані ним контактні дані; які існують вказівки на професійні знання автора в проаналізованій галузі; чи вказав автор джерела (а якщо вказав, то наскільки вони авторитетні в експертному та науковому середовищі), з яких було використано статистичні дані, теоретичні узагальнення.

Для визначення актуальності статті необхідно звернути увагу на дату публікації і на дату останнього оновлення веб-сторінки. Ці дати можуть вказувати на застарілість використаних у публікації даних, що, у свою чергу, впливає на її об'єктивність на момент використання для аналітичного дослідження.

Емоційний характер мови статті може говорити про те, що автор намагається поширити якусь ідею, публікація є замовленою, а отже, невірогідною.

Під час роботи з інформацією треба звернути увагу ще на декілька важливих моментів. Насамперед на те, кому належить джерело, яке містить цю інформацію. Ступінь вірогідності інформації з офіційних державних сайтів значно вищий ступеня вірогідності інформації корпоративного сайту або ресурсу, який належить громадській організації чи окремій людині. Крім того, слід враховувати той факт, що офіційно зареєстровані ЗМІ несуть законодавчу відповідальність за поширювану ними інформацію, а інформація багатьох інтернет-джерел (більшість з яких поки що не має статусу ЗМІ) часто є анонімною. Тому Інтернет, на думку експертів, є ідеальним інструментом поширення неправдивих сюжетів.

З метою надання інформаційній базі дослідження найбільшої вірогідності під час оцінки електронного джерела інформації доцільно звернути увагу:

- на якому хостингу воно розташоване – платному (що робить більшість авторитетних джерел) або безкоштовному;
- на авторитетність ресурсів, на які ведуть його зовнішні гіперпосилання;
- на фахову підготовку постійних авторів, наскільки вона відповідає основним рубрикам ресурсу.

Крім якісної, існує кількісна характеристика інформації. Кількість

інформації – це міра, що характеризує зменшення ступеня невизначеності ситуації після отримання певного повідомлення [4, с. 5].

Кількісна характеристика відбору (повнота висвітлення теми) має значний вплив на якість інформаційної бази. Але з появою Інтернету ця характеристика містить у собі певні суперечності, бо, з одного боку, обсяги матеріалу з будь-якої теми сьогодні важко піддати обліку. З іншого – в електронному інформаційному просторі інформація часто є у фрагментарному вигляді, що ускладнює процес її пошуку та обробки. Тому, на думку фахівців, під час підготовки інформаційної бази може йтися не про повноту висвітлення теми, а лише про наближення до повноти. При цьому вимоги до повноти інформаційної бази визначаються метою підготовки дослідження. Як показує практика СІАЗ і НЮБ НБУВ, якість інформаційної бази залежить від добре продуманого списку джерел, матеріали яких у різних аспектах розглядають проблему дослідження.

Але, стверджуючи це, слід пам'ятати, що і за наявності значної кількості інформації в дослідників може сформуватися перекручене уявлення про проблему: якщо матеріали є передруком¹² з одного джерела. Особливо якщо первинна інформація має нашарування особистих оцінок й емоцій автора, які дещо змінюють факт. І не завжди через заангажованість автора. Іноді через специфіку електронних ЗМІ – їх оперативність має свої мінуси.

Повнота інформації може також бути обмежена обсягом доступних джерел інформації, кваліфікацією задіяних у пошуку співробітників, рівнем технічного забезпечення і доступу до Інтернету. Тому автор хоче ще раз підкреслити переваги в цьому аспекті дослідної роботи бібліотечних інформаційно-аналітичних підрозділів перед іншими подібними небібліотечними структурами.

Окремо слід сказати про необхідність роботи зі створення інформаційних баз на перспективу. Завдання владних структур мають вирішуватися з високим рівнем обґрунтованості висновків і в обмежений термін. Разом з тим ці завдання мають відповідальний характер і вимагають попередніх тривалих досліджень. Для стабільної роботи аналітикам потрібна регулярна інформаційна підтримка. Тому основним завданням діяльності відділу технологій електронної обробки інформації НЮБ НБУВ є щоденний моніторинг, аналіз й оцінка поточних подій в основних сферах суспільного життя, виявлення матеріалів стосовно прогнозів

¹² Це явище є дуже характерним для Інтернету, у якому за короткий час одне повідомлення, особливо резонансного характеру, навіть з певною «жовтизною», без необхідної перевірки його вірогідності передруковує чимала кількість сайтів.

розвитку ситуацій, формулювання проблем, що вимагають рішення на владному рівні. Завдяки цій роботі відбувається поступове накопичення інформації з резонансних напрямів і формування тематично та за часом систематизованих матеріалів, які покликані забезпечити потреби користувачів і сприяти більш ефективному використанню інформаційних ресурсів у практиці суспільного життя.

З метою вдосконалення процесу отримання вірогідної та об'єктивної інформації, повноти висвітлення тем досліджень співробітники відділу постійно розширюють джерельну базу за рахунок сайтів органів державної влади, наукових установ, громадсько-політичних об'єднань, галузевих і новостворених інформаційних веб-ресурсів. На сьогодні вивчено та введено в робочі процеси близько 549 сайтів. Створено електронну карту регіонів (381 регіональний електронний ресурс), яка постійно поповнюється новими веб-ресурсами (у 2012 р. введено в робочі процеси 79 регіональних ресурсів), що досліджуються за певними критеріями (періодичність оновлення; якість підтримки електронного видання; якість оперативної, аналітичної інформації; можливості пошукового апарату сайту; робота архіву; умови використання матеріалів тощо).

Як джерела під час підготовки інформаційної бази дослідження використовуються також наявні в НБУВ журнали, газети, монографічна література. Такий підхід до вивчення теми додає роботі багатогранності й глибини.

Разом з тим слід враховувати, що дуже часто матеріал може містити в собі не лише інформацію, а й інформаційний шум. Тому кількісне збільшення джерел іноді призводить до перевантаження дослідника зайвою інформацією, що негативно впливає на якість його роботи.

Інформаційний шум уже сьогодні є актуальною проблемою в аналітичній роботі, і надалі вона лише загострюватиметься. Інформаційний шум значно уповільнює вивчення дослідниками інформаційної бази, а це, у свою чергу, сприяє старінню зібраної інформації і спричиняє зниження ефективності результатів процесу відбору інформації.

Тому, плануючи інформаційний пошук, важливо оцінити тип джерела та його статус¹³, який повинен бути адекватним характеру необхідної інформаційної бази.

Розглянемо цей процес на прикладі віртуального електронного середовища. Оскільки значну частину джерел під час підготовки

¹³ Зокрема, для інформаційних баз правового спрямування необхідними є не лише матеріали офіційних владних структур, а й документи.

інформаційної бази інформаційно-аналітичного дослідження в умовах, коли, за М. Кастельсом, зароджується нова культура реальної віртуальності, становлять ресурси Інтернету.

Під час визначення кола інтернет-ресурсів для певного дослідження необхідно з метою аналізу придатності переглянути їхні рубрики й назви матеріалів за певний термін. Це дасть первинну картину професійного рівня авторів, а отже, і статусу джерела, дасть змогу зробити висновок про придатність або непридатність його для роботи¹⁴.

Стосовно типу джерела. В Інтернеті існують різні принципово несхожі типи інформаційних ресурсів. Бібліотечні інформаційно-аналітичні структури, виходячи із специфіки своєї діяльності, використовують лише ті з них, доцільність яких обумовлюється завданнями дослідження. Насамперед ті, які присвячені конкретним напрямам чи галузям, інформують про різні аспекти суспільного життя. Чіткість організації такого ресурсу сприяє максимально повному наданню інформації з конкретного явища, процесу або події.

Серед інформаційних сайтів своєю оперативністю (що дуже важливо під час виконання владних замовлень) виділяються сайти новин. Цей тип сайтів спрямований на інформування відвідувачів про останні новини в реальному часі. Часто на таких ресурсах, крім новин, публікують статті, огляди, коментарі.

На інформаційних сайтах існує досить розгорнута система інформування про події, що відбуваються. Це інформація про прес-конференції, брифінги, презентації тощо. Авторитетні сайти постійно оновлюють стрічку новин, реагують на резонансні події коментарями експертів, політологів, державних і громадських діячів.

Чимале значення у створенні інформаційної бази дослідження мають, як уже відзначалося, сайти органів державної влади різного рівня, які за останні роки активізували й більш чітко систематизували свою роботу.

Активно досліджуються регіональні інтернет-ресурси, використання яких як інформаційно-експертного середовища дає змогу сформувати цілісне уявлення стосовно ситуації в регіоні навколо проблеми, що аналізується. Використання найбільш змістовних ресурсів регіону дає змогу знайти інформацію для глибокого аналітичного аналізу гострих проблем з урахуванням специфіки регіону, ефективні шляхи їх вирішення.

Окремо слід сказати про використання під час підготовки інформа-

¹⁴ Якщо не йдеться про аналіз висвітлення ЗМІ певної події чи процесів, коли важливим є не лише професійний рівень матеріалів, а й кількість публікацій та їхнє емоційне забарвлення (позитив, негатив, нейтральне).

ційної бази дослідження матеріалів соціальних мереж, блогів, форумів. Цінність цих ресурсів полягає в тому, що вони є інтерактивними, а цінність їхньої інформації пояснюється тим, що вона створюється безпосередньо користувачами, часто без огляду на замовника чи на оплату роботи, як це іноді спостерігається в електронних ЗМІ. Дослідження в соціальних мережах цікаве й тим, що сьогодні в них відбуваються процеси, які раніше ми ніколи не спостерігали в інформаційному просторі. Насамперед це – формування громадської думки з певного питання за короткий час у певної соціальної групи громадян з охопленням значної частини країни. Зокрема, ідеться про організацію протестних процесів.

Слід зазначити, що підготовка інформаційної бази не вичерпується лише кваліфікованим пошуком, відбором й аналізом джерел інформації і безпосередньо інформації. Виявлені матеріали мають бути перетворені в зручну для аналітика форму. Тому наступним кроком є обробка зібраних відомостей, під час якої відбувається систематизація офіційної інформації з певної проблеми, виділення в окремі групи узагальнюючих матеріалів і матеріалів з експертними оцінками.

Систематизація результатів – важливий елемент інформаційної роботи. За словами экс-президента відділу новини компанії Сі-Бі-Ес Е. Клаубера, у демократичному суспільстві важливо, щоб люди не тільки знали, а й розуміли [2]. Мета систематизації – організація знайденої інформації у вигляді, зручному для роботи, зберігання й подальшого звернення до неї, можливо, через досить тривалий час. Результатом цієї роботи може бути як база даних, так і систематично організована добірка інформації.

У НЮБ кожна одиниця інформації певним чином оформлюється та індексується, що дає змогу накопичити структурований масив інформації з певної проблеми у вигляді файлової бази. В індексі, крім власного номера дослідника, який цю інформацію знайшов (це підсилює його відповідальність за введений в інформаційну базу матеріал), позначається характер інформації (аналітичний, інформація електронних версій газет), місцезнаходження інформації (враховуються офіційні сайти органів державної влади, регіональне спрямування). У кожному файлі міститься дата розміщення в ЗМІ, посилання на повну веб-адресу (якщо йдеться про Інтернет) або на друковане джерело, адже відомості про походження інформації є важливими для правильної оцінки її вірогідності.

Систематизація знайдених матеріалів за принципом їх тематичного й хронологічного споріднення дає змогу представити певну проблему у вигляді процесу та узагальнити причини виникнення й розвитку проблеми, яка є метою інформаційно-аналітичного дослідження.

Окремо слід сказати про причини можливих недоліків в організації підготовки інформаційної бази аналітичного дослідження. Негативно вплинути на неї може нечітке часове обмеження пошуку; нечітке окреслення проблеми; використання в процесі роботи сумнівних джерел інформації.

Практика роботи СІАЗ і НЮБ дає змогу зробити висновок, що ефективність інформаційно-аналітичного дослідження¹⁵ залежить від:

- швидкості пошуку та обробки інформації, оскільки вона застаріває і робота з нею втрачає практичний зміст;
- рівня підготовки співробітників, постійного вдосконалення ними отриманих навичок роботи з інформацією, від яких залежить здатність знайти у великому масиві інформації найціннішу і швидко ввести її в зручній формі в процес прийняття управлінських рішень;
- вміння співробітників виявити в масиві інформації заангажовані й тенденційні матеріали, які заважають об'єктивному баченню проблеми;
- правильного визначення напрямів пошуку, що дає змогу мінімізувати кількість інформаційного шуму;
- розвитку інформаційно-технологічної бази;
- відпрацювання механізмів прямого і зворотного зв'язків аналітичних підрозділів з користувачами інформації.

Останнім часом точиться чимало дискусій навколо питання заміни в процесі формування інформаційних баз людини на відповідні автоматизовані системи пошуку інформації, тим більше що на сьогодні їх існує вже чимало. Але, як показує досвід, жодна з таких систем не в змозі видавати такі якісні й повні, вільні від інформаційного шуму кінцеві інформаційні бази, які може підготувати група кваліфікованих досвідчених співробітників. Пошукова система працює відповідно до заданих критеріїв, не враховуючи ті нюанси інформації, які може побачити лише людина. Дослідник постійно змінює критеріїв пошуку та його глибину, виходячи з уже знайденого матеріалу.

Крім того, якісній роботі пошукових систем під час підготовки інформаційної бази заважає факт різкого зростання темпів виробництва інформації. Кількість новинних повідомлень, опублікованих в Інтернеті, сьогодні перевищує 1 000 000 на добу, найбільші мережеві інтегратори новин обробляють щодоби десятки тисяч повідомлень. Це, у свою чергу, призводить до появи таких проблем, як непропорційне зростання інформаційного шуму через слабку структурованість інформації; невідповід-

¹⁵ Ідеться про етап підготовки інформаційної бази дослідження.

ність формально релевантної інформації дійсним потребам; багаторазове дублювання інформації [6].

Враховуючи це, ще раз варто підкреслити значний внутрішній потенціал наукових бібліотек для виконання інформаційно-аналітичних досліджень. При цьому йдеться не про підміну вузьких фахівців у тій чи іншій сферах, а про максимально ефективну допомогу в пошуку, відборі, попередньому аналізі інформації із застосуванням найсучасніших методів роботи з нею, опанування якими забирає дедалі більше часу в дослідників. Фахівці в інформаційній сфері сьогодні повинні мати високу кваліфікацію, і спроби дублювання роботи цих фахівців з кожним днем стають дедалі менш ефективними. Водночас використання добре підготовлених, зі значним досвідом практичної роботи фахівців бібліотечних інформаційно-аналітичних структур у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень сприяє підвищенню їх ефективності [3, с. 182].

Отже, сучасні підходи до вироблення управлінських рішень вимагають істотних змін методів роботи з інформацією, принципів і механізмів взаємодії об'єктів управління та об'єктів виробництва інформаційно-аналітичних продуктів. Виконання управлінських завдань дедалі більше залежить від необхідності формування стійких каналів надходження систематизованої, об'єктивної інформації. У цій ролі успішно пройшли випробування інформаційно-аналітичні підрозділи бібліотечних установ, фахівці яких використовують сучасні методики досліджень інформаційного простору.

Список використаних джерел

1. Про інформацію : Закон України від 2 жовт.1992 р. [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт Верховної Ради України // Відом. Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст. 650. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12>. – Назва з екрана.

2. *Беглайтер Р.* Поток данных: новая роль СМИ [Электронный ресурс] / Р. Беглайтер. – Режим доступа: <http://www.infousa.ru/information/gjcom3.htm>. – Загл. с экрана.

3. *Горовий В. М.* Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / В. М. Горовий. – К., 2006. – 300 с.

4. *Кулицький С. П.* Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : навч. посіб. / С. П. Кулицький. – К. : МАУП, 2002. – 224 с.

5. Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища

/ [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, Л. А. Дубровіна та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2012. – 246 с.

6. *Ланде Д.* Феномени сучасних інформаційних потоків [Електронний ресурс] / Д. Ланде, А. Литвин. – Режим доступу: <http://www.visti.net/~dwl/art/content/>. – Назва з екрана.

7. Википедия – свободная энциклопедия [Электронный ресурс] : веб-сайт. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>. – Загл. с экрана.